

REGIONALNA OBILJEŽJA I SPECIFIČNOSTI U EVROPSKOJ UNIJI

Dr. Muratović Eldar

Rudnik Kreka

e-mail: eldar.muratovic@kreka.ba

Sažetak: Osnovni zadatak regionalne politike jeste pomaganje manje razvijenim regionima. Pomoć je, po teoriji, u funkciji njihovog razvoja, čime bi trebalo da se uskladi ukupni razvoj Evropske unije. Regionalna politika bi trebalo da pomogne onim regionima koji su loše prošli u tržišnoj utakmici. Ona je protivteža rezultatima koji nastaju djelovanjem zajedničkog tržišta i monetarne integracije. U ovom radu, izrazi "regionalna politika" i "kohezivna politika" koriste se kao sinonimi. Regionalna politika obuhvata dijelove socijalne i poljoprivredne politike. Regionalna politika u užem smislu odnosi se na smanjivanje regionalnih razlika i obnovu starih industrijskih oblasti.

Generalno opravdanje za sredstva koja se raspodjeljuju nerazvijenim regionima nađeno je u lošem funkcionisanju neoklasičnog modela u uslovima realnog svijeta. Neoklasični model pretpostavlja da u idealnim teorijskim uslovima nema potrebe ni za kakvom regionalnom pomoći jer će nerazvijeni regioni sami privući ulaganja zato što bi stopa povrata u njima bila znatno viša od stope u razvijenim regionima zasićenim kapitalom. U situaciji kada su prilagođavanja na tržišne promjene savršena i odvijaju se bez troška, to bi možda i bilo tako. Mali broj stanovnika, fiskalne slabosti, nekvalifikovana radna snaga, periferan geografski položaj, loše lokalne politike, korupcija i mnogi drugi faktori učinili su da nema automatskog prilagođavanja nerazvijenih regiona razvijenim. Da bi se nesavršenosti otklonile, pribjeglo se raspoređivanju sredstava preko fondova regionalne politike.

Na regionalnu politiku Evropske unije najsnažniji uticaj imaju Savjet ministara i Komisija, a ne, recimo, Komitet regiona. Kao i kod drugih pitanja, i kada je u pitanju regionalna politika Komitet regiona ima samo konsultativnu ulogu.

Ključne riječi: regionalna politika, regionalni problemi, regionalna pomoć, Savjet ministara, Komitet regiona.

REGIONAL FEATURES AND PECULIARITIES OF THE EUROPEAN UNION

Abstract: The main task of regional policy is helping the less developed regions. Help is, in theory, as a function of their development, which should align the overall development of the European Union. Regional policy should help those regions that are poorly qualified for the competition. It is counter-influence the results arising from the common market and monetary union. In this paper, the terms "regional policy" and "cohesion policy" are used interchangeably. Regional policy includes elements of the social and agricultural policies.

Regional policy in the narrow sense refers to the reduction of regional disparities and renewal of old industrial areas.

General justification for the funds that are allocated underdeveloped regions found in the poor functioning of the neoclassical model in terms of the real world. Neoclassical model assumes that under ideal conditions, there is no theoretical need for any regional aid for the underdeveloped regions themselves to attract investment because the rate of return of these was significantly higher than the rates in the developed regions of the saturated capital. In the situation when adapting to market changes and a perfect place with no cost, it could very well be so. Small population, fiscal weakness, unskilled labor, peripheral geographical location, poor local politics, corruption and many other factors have made no automatic adjustment of underdeveloped regions developed. In order to eliminate imperfections, resorted to the distribution of funds through funds of regional policy. The regional policy of the European Union have the strongest influence Council of Ministers and the Commission, and not, say, the CoR. As with other issues, and when it comes to regional politics CoR has only a consultative role.

Keywords: regional policy, regional issues, regional aid, the Council of Ministers, the Committee of the Regions.

1. REGIONALNI PROBLEMI UNUTAR EKONOMSKIH I TRGOVINSKIH INTEGRACIJA

Neofunkcionalistički pristup integraciji predviđa da će se u ekonomskim unijama regionalna konvergencija pojaviti kroz proces "periferne nadmoći" manje razvijenih regiona. U tom cilju, liberalizacija trgovine i faktor mobilnosti podržali bi proces konkurencije preko regiona. To znači da će regionalne razlike biti smanjene ubrzavanjem rasta i "ulaznom konvergencijom" razvijenih regiona.

Međutim, u slučajevima kada ekonomska integracija jednom postigne napredak, liberalizacija trgovine u prisustvu rastućih prihoda i gomilajuće ekonomije ne ubrzava konvergenciju. Mada integracija može povećati rast, na drugoj strani isto tako ona može povećati i intenzitet postojećih problema koji istovremeno utiču na regionalne razlike.

Dva su razloga za to:

Prvo, produktivnost rada i razlike u platama među nezavisnim državama često se rješavaju putem korekcije kroz devizni kurs koji obnavlja izvozu konkurentnost. U tom slučaju ekonomska integracija, slobodna trgovina, povećana konkurencija kao i mobilniji faktori proizvodnje sve će više izjednačavati robu i cijene među državama članicama Evropske unije.

Međutim, i dalje će biti razlike u produktivnosti i sve više će ekonomske intergacije ići u korist tehnološki naprednijih i opremljenijih multinacionalnih kompanija razvijenih područja i zemalja unutar ekonomske unije.

Sa jačom integracijom i sveobuhvatnom monetarnom politikom i monetarnim ujedinjenjem zemlje i područja sa nižom produktivnošću više neće biti zaštićeni korektivnim deviznim kursom. Ujedno, to bi značilo da će zemlje članice Evropske unije biti lišene opcije devalvacije. U isto vrijeme regionalne razlike u platama će iščeznuti. To će imati za posljedicu da će se područja, odnosno zemlje sa niskom produktivnošću suočiti sa progresivnim uporednim poteškoćama.

Drugo, ekonomska integracija u većini slučajeva na razne načine može podsticati koncentraciju nove industrije kao i premještanje već postojeće u određena industrijalizovana područja ekonomske unije, posebno ona koja nude bolju infrastrukturu, stručnu radnu snagu, blizinu velikih tržišta te manje troškove transporta i sl. Osim toga, sa proširenjem tržišta i povećanom konkurencijom, najefikasnija preduzeća će se sve intenzivnije razvijati kroz sve tokove procesa integracije dok će se neuspješna kao i manje uspješna smanjivati ili čak biti eliminisana sa tržišta. Znači da su u većini slučajeva i po nekom ustaljenom pravilu preduzeća na periferiji u cijelosti manje uspješna i sa nižom produktivnošću od onih koja su locirana u središtu Evropske unije.

Uz to, osim ovih problema, uvijek postoji mogućnost da zajednički državni postupci i angažovanje koji se preduzimaju za ostvarenje ciljeva integracije, a zatim kasnije, za ekonomski menadžment integrisanog područja, mogu imati za posljedicu zaostajanje ekonomskog rasta i socijalnog života nerazvijenih regiona za nivoom rasta u razvijenim regionima.

Ako se podsjetimo istorijskih zbivanja i činjenica, susrešćemo se sa mnogo slučajeva propadanja regiona poslije ekonomske ili političke integracije, kao što je recimo slučaj ekonomske integracije južne Italije poslije njenog ujedinjenja.

Prema tome, tokom procesa integracije regionalni ekonomski problemi doživljavaju promjene kako po obimu i dimenzijama tako i po ozbiljnosti. Ovo posebno kada se ima na umu da ekonomska integracija može biti pogoršana i prouzrokovati regionalne nejednakosti, te imati posljedice koje uzrokuju tendencije ka polarizaciji ekonomske unije.

Iz prethodnih konstatacija proizlazi da proces ekonomske integracije internacionalizuje problem regionalne divergencije dodajući pri tome već postojećim trendovima nacionalne, regionalne nejednakosti te moćniju gravitaciju razvijenih centara ekonomske unije. Sve ovo često prevazilazi prostore i granice jedne zemlje. U tom smislu podsjetimo da su područja koja su prije integracije tretirana kao relativno napredna mogu doći u poziciju da završe kao zaostali regioni ekonomske unije. Očigledno je da ovaj aspekt integracije ne potpomaže ekonomskoj i političkoj koheziji unutar ekonomske unije, jer se u ekonomskoj integraciji

čisto nacionalni regionalni ekonomski problem zemlje članice transformiše u problem ekonomske unije. Znači da regionalna ekonomska politika koja je, možda, djelovala na poboljšanju nacionalnih regionalnih razlika, može u izvjesnim slučajevima, postati neefikasna u integrisanom području, dok se istovremeno regionalni problemi pogoršavaju usljed strukturalnih promjena nastalih ekonomskom integracijom.

Naći izlaz iz novonastale situacije bila bi udružena reakcija na novonastale regionalne probleme putem integracije regionalne ekonomske politike. Kao prvi korak u tom pravcu unija bi trebala ustanoviti zajedničku regionalnu politiku koja bi bila usklađena sa ekonomskom politikom zemalja članica Evropske unije.

Na bazi prethodnih zapažanja uočili smo da regionalne razlike postoje u svakoj zemlji članici Evropske unije, mada se isti problemi pojavljuju među zemljama po prirodi i intenzitetu. U sadašnjem vremenu najčešće se susreću četiri glavna tipa regionalnih problema u Evropskoj uniji, a to su:

- nerazvijena područja,
- stagnacija ili pad postojeće bazne industrije,
- zasićeni gradovi (područja),
- pogranična područja (regioni).

2. HRONOLOGIJA RAZVOJA REGIONALNE POLITIKE I NJENA OSNOVNA OBILJEŽJA

Rimski ugovor nije se posebno bavio regionalnim ekonomskim problemima. U samom predgovoru ovaj Ugovor i ne spominje potrebu smanjenja regionalnih razlika, već su, umjesto toga, zemlje potpisnice izrazile svoje nastojanje da ojačaju jedinstvo svojih ekonomija i osiguraju njihov skladan i ubrzan razvoj. Regionalni problemi i način njihovog rješavanja obuhvaćeni su u članovima koji se odnose na zajedničku poljoprivrednu politiku, Evropski društveni fond i Evropsku investicionu banku koja je ovlaštena da daje pozajmice za "projekte razvoja manje razvijenih regiona".

Tako je od svog formiranja Evropska ekonomska zajednica ne samo uočila već praktično prepoznala problem regionalnih razlika između najbogatijih i najsiromašnijih područja koja predstavljaju, ne samo prepreku već i prijetnju za poremećaj ekonomskih odnosa unutar EEZ-a kao i za napredak započete integracije. Brojna područja, većinom na jugu Italije i Francuske, zaostajala su za prosječnim prihodima u EEZ, imale su visok stepen nezaposlenosti i migraciju radnika iz poljoprivrede, dok su istovremeno područja na industrijskom sjeveru trpjela unutrašnju gradsku degradaciju, industrijsku stagnaciju i drastičan pad ukupnog ekonomskog razvoja.

Od samog početka integracije zemlje članice EEZ-a su uočile da bi sam proces mogao pogoršati regionalne probleme jer su pravila EEZ-a o konkurenciji usmjerena ka slobodnoj trgovini i slobodi kretanja. Zbog toga su osnovane regionalne razvojne agencije (RRA)¹⁵³ kako bi se onim regijama koje su prolazile kroz ekonomsku krizu pomoglo da identifikuju nove ekonomske mogućnosti. Ove agencije djeluju kao katalizatori i pogonska snaga u procesu regionalnog razvoja. U širem smislu RRA imaju širok djelokrug koji obuhvata razvoj strateškog okvira, uspostavljanje mehanizama za konsultacije sa partnerima u regionu, koordinaciju i predstavljanje gledišta partnera, rukovođenje projektom i njegovo provođenje, obezbjeđenje i identifikovanje izvora sredstava za finansiranje projekata. Ne postoji univerzalan problem ili struktura za idealnu regionalnu razvojnu agenciju tako da svaka zemlja ima svoj vlastiti koncept.

Regionalne razvojne agencije mogu se finansirati na razne načine, ali ih najčešće osnivaju i u većoj mjeri finansiraju nacionalne vlade ili opštine.

Najčešće aktivnosti u koje su uključene RRA su:

- regionalno strateško planiranje,
- SME razvoj – razvoj malih i srednjih preduzeća,
- obuka,
- regionalni marketing i promocija,
- poslovni parkovi, zone za preduzetništvo, poslovni inkubatori,
- razvoj ruralnih područja,
- turizam,
- privlačenje stranih investicija.

Učešće u programima koje finansira EU su ključni faktori u pokretanju i koordinaciji regionalnih razvojnih strategija što je osnovni preduslov da bi se sredstva EU raspodijelila unutar regije.

Prema tome, koristeći sve ekonomske snage i sredstva RRA su centralne u promociji dinamičnog regionalnog razvoja i obezbjeđenja pozitivnih promjena kroz nove razvojne promjene koji direktno utiču na cjelokupnu socijalnu i ekonomsku strukturu regije.

3. NERAZVIJENA RURALNA PODRUČJA

U nerazvijenim područjima proizvodnja i zaposlenost uglavnom zavise od poljoprivrede. Međutim, ratarstvo se u većini slučajeva zasniva na malim imanjima i relativno neplodnoj

¹⁵³ Regionalne razvojne agencije (RRA) su osnovane sa ciljem da se promijeni ekonomski razvoj ovih zemalja članica EEZ-a, odnosno pospješi ekonomski razvoj nerazvijenih regiona.

zemlji, sa niskom kapitalizacijom i primjenom savremene tehnologije, zatim niskom produktivnošću, te niskom stopom učešća i velikom skrivenom nezaposlenošću. Ta područja imaju opštu tendenciju stagnacije i pada, jer ne uspijevaju postići diverzifikaciju i zaostaju za prosperitetnijim regionima kako po osnovi i visini dohotka, tako i po nivou zaposlenosti. Ove karakteristike su uobičajene i više su u planinskim, brdovitim i ostrvskim područjima (posebno dijelovi Finske i Švedske), koja pružaju dokaz o progresivnoj ruralnoj stagnaciji (padu), raseljavanju i napuštanju zemlje. Slična je situacija sa ruralnim područjima u neposrednoj blizini velikih gradova. Umjesto da je situacija obrnuta i da se efekti modernog razvoja, povezanog sa ekspanzijom urbanih centara prosperitetno-intenzivno razvijaju, u stvarnosti je suprotna situacija, tj. propadanje i pogoršanje ekološkog balansa.

Poljoprivredna područja u razvijenim zemljama takođe trpe zbog višestrukih regionalnih problema i to iz dva razloga. Prvi je što u poljoprivrednim područjima dolazi do primjene moderne tehnologije koja vodi ka povećanju produktivnosti, što je pozitivan faktor i drugi, koji se negativno reflektuje jer brzo dolazi do smanjenja zapošljavanja. Naime, u godinama poslije Drugog svjetskog rata došlo je do enormnog smanjenja zapošljavanja radne snage u poljoprivredi, što je predstavljalo značajnu karakteristiku skoro svih evropskih zemalja. Ovo je primoralo ruralnu radnu snagu da potraži zaposlenje u drugim zanimanjima i na drugim lokalitetima. Sva ta kretanja imaju za posljedicu povećanje migracije iz ruralnih u razvijene industrijske i urbane centre, kako domaće tako i inostrane.

Međutim, pad zapošljavanja u poljoprivredi nije se jednako ispoljavao na svim područjima jedne zemlje. Sa jedne strane ova kretanja imala su pozitivan odraz na migraciju mlađe radne snage koja je imala veću mogućnost zaposlenja, što je istovremeno za rezultat imalo negativan odraz na nezaposlenost starijih i manje produktivnijih radnika. Osim toga, u manje razvijenim evropskim zemljama zaposlenost u urbanim centrima i sektorima i industrijskim regionima nije se dovoljno povećala da bi mogla neutralisati pad zapošljavanja u poljoprivredi, niti je poljoprivredna radna snaga uvijek bila dovoljno obučena da bi se mogla zaposliti u drugim zanimanjima. Uprkos odlivu radne snage iz sektora poljoprivrede iz razvijenih urbanih područja, višak radne snage i hronična nezaposlenost i dalje su osjetni. Isto tako savršena mobilnost radne snage može imati neželjene posljedice kao što su raseljavanje perifernih ruralnih područja i pretjerana koncentracija u urbanim područjima, što ilustruje sljedeća tabela.

Stope nezaposlenosti u zemljama eurozone, EU i 27 zemalja članica u julu 2008. godine izražena u %

eurozona – 15	7,3
EU – 27	6,8
Belgija	7,1
Bugarska	5,3

Češka	4,3
Danska	2,3
DE	7,3
EE	4,0
IE	5,9
EL	7,8
Španija	11,0
Francuska	7,3
Italija	6,5
Kipar	3,7
LU	5,7
LT	4,6
Luksemburg	4,2
Mađarska	7,6
Malta	5,7
Holandija	2,6
Austrija	4,2
Poljska	6,8
Portugalija	7,5
Rumunija	6,0
SI	4,2
SK	10,3
Finska	6,3
SE	5,3
Velika Britanija	5,3

Područja sa naglašenim teškoćama u poljoprivredi najviše su locirana u perifernim dijelovima Evropske unije, a to su područja južnih zemalja članica: Portugal, Španija, Italija, Grčka, te zapadni dio Irske. Skoro slične, ali ne tako izražene probleme nalazimo u regionima razvijenih zemalja članica Evropske unije, kao što su sjeverna Holandija, zapadna Francuska i južna Belgija.

Za razliku od 60-ih, kada je migracijom radne snage opala međuregionalna disperzija prihoda i nezaposlenosti, od 70-ih jaz između razvijenih i manje razvijenih regiona se ili povećao, što je slučaj sa Italijom i Španijom zbog opšte ekonomske stagnacije i nezaposlenosti, ili je u najboljem slučaju ostao statičan. Kao što se vidi, u određenim područjima problem se pogoršava urbanom stagnacijom, koja često prouzrokuje povratnu migraciju, dakle povratak nezaposlenih migranata iz urbanih centara u ruralna područja, odakle i potiču i tako uvećavaju regionalnu nezaposlenost.

Iz prethodnih konstatacija proizlazi da osnovni problem regionalnog razvoja nije kako preseliti (dislocirati) resurse iz ruralne ekonomije, nego kako sačuvati ruralno društvo i

ekonomiju unapređivanjem balansiranog ruralnog razvoja, što bi često obuhvatilo i druge aktivnosti, osim onih direktno vezanih za poljoprivredu, kao što su zaštita sredine, te poboljšanje ekonomskih i socijalnih uslova i sl. Ovo je cilj koji zahtijeva koordiniranu akciju između zemalja članica Evropske unije, kako bi se postigla što bolja socijalna kohezija ove Zajednice.

4. STAGNACIJA ILI PAD POSTOJEĆE BAZNE INDUSTRIJE

Realnost je postojanje realnih mogućnosti da bazna industrija smještena u određenim područjima u zemlji opada, dok istovremeno nivoi plata ostaju relativno nepromijenjeni. Tako su se pojavila problematična područja, koja su pretežno industrijska, ali i pored toga se suočavaju sa povećanjem nezaposlenosti i deindustrijalizacije. Takav je slučaj sa južnom i istočnom Belgijom, ruskom i sarskom oblasti u Njemačkoj, sjevernom i istočnom Francuskom, centralno-zapadnim dijelom Škotske, Južnim Velsom, sjeverom i sjeveroistokom Engleske i sjevernom Irskom. Iz historijskih i ekonomskih razloga određene grane industrije, među koje možemo ubrojati tekstilnu, metalnu, rudarsku, te brodograđevinsku, konvergirale su na istom području kroz duže vremenske periode. Ali u novije vrijeme, posebno u drugoj polovini dvadesetih godina prošlog i početkom dvadeset i prvog vijeka, promjene u tehnologiji i tehničkim inovacijama, zatim sve manji zahtjevi za odgovarajućim proizvodima, te rastuća međunarodna konkurencija, dovode isto tako do sve manje potražnje radne snage, a time i do pojavljivanja ozbiljnog regionalnog i uopšte problema nezaposlenosti. Svi ovi i niz drugih problema su pogoršani opštim ekonomskim zastojem, uz napomenu da se jedan broj teškoća strukturnih specifičnosti ove industrije nalazi u složenoj situaciji i to prije svega zbog rastućih troškova povezanih sa skorim iscrpljenjem zaliha, te zbog sve veće konkurencije u izvozu iz novoindustrijalizovanih zemalja sa niskim troškovima radne snage, kao što su Koreja, Tajvan i Hong Kong.

Dok je postojeća infrastruktura u privremeno nerazvijenijim regionima adekvatna za razvoj alternativne aktivnosti, istovremeno nova industrija prije će se smjestiti bliže centrima potražnje, a dalje od tradicionalne industrijske ponude.

Prednosti primjene savremene tehnologije koja štedi radnu snagu, te globalni problemi ekonomske stagnacije ujedno znače da se industrijska stagnacija ovih regiona može u znatnoj mjeri kompenzirati porastom nove industrije koja nije u mogućnosti da apsorbuje raspoloživi višak radne snage.

5. ZASIĆENI GRADOVI (PODRUČJA)

Već smo konstatovali da regionalna neuravnoteženost znači da u jednoj zemlji mogu egzistirati regioni sa viškom radne snage, kao oni regioni koji imaju izraženu potrebu za radnom snagom. U tom slučaju zasićeni regioni pokazuju obrnute karakteristike od onih koje nalazimo u nerazvijenim, odnosno ruralnim regionima i područjima industrijske stagnacije.

Međutim, suprotno nerazvijenim regionima, prenapučena područja nude visok stepen aglomeracijske ekonomije, upravo one koja uzrokuje prekomjernu koncentraciju kapitala, radne snage i industrijske proizvodnje na štetu područja u stagnaciji. Znači, prekomjerna koncentracija ekonomske aktivnosti štetna je iz razloga što su veći troškovi, izrazitije vezani za prenaseljenost, zagađenje, buku i druge urbane probleme, neuporedivo veći od društvene koristi i od povećane ekonomske aktivnosti. Osim toga, korist od visoke stope porasta dohotka i zaposlenosti u industrijalizovanim prenaseljenim gradovima, uzrokuju često propadanje grada kao i žarišta siromaštva, opštu stagnaciju i uništavanje životne sredine, kao i opšte pogoršanje kvaliteta i uslova života.

Kao što se vidi, navedeni problemi su manifestacija neuspjeha tržišta proizašlog iz međuzavisnosti, negativnih spoljnih uticaja i divergencije između privatnog i društvenog optimuma. To je rezultat loše podjele resursa i gubljenja blagostanja.

Tako, primjera radi, veliki gradovi, posebno oni u ekspanziji, kako u razvijenim tako i u manje razvijenim članicama Evropske unije, privlače u velikoj mjeri stanovništvo i ekonomsku aktivnost. Primjer je područje Pariza koje čini samo 12% teritorije Francuske, obuhvata 20% stanovništva i 23% zaposlenosti, a proizvodi 30% nacionalne proizvodnje. Područje Randstada u Holandiji, koje ima četiri glavna centra (Amsterdam-Utrecht-Rotterdam-Hag) sadrži 46% nacionalnog stanovništva. London i jugoistočna Engleska čine samo 12% nacionalne teritorije, ali tu živi oko 30% stanovništva.

Slično su zasićeni regioni u oblasti Rajne u Njemačkoj, Kopenhagen sa predgrađima, Glazgov i Liverpul, u mediteranskim zemljama Atina sa predgrađima, Napulj, Barselona i brojni drugi centri zemalja članica Evropske unije.

Na osnovu prethodnih konstatacija proizlazi da su problemi tzv. zasićenih područja (sredina) rezultat zaobilazjenja rješavanja pitanja od vitalnog značaja za dotična područja, a to su smanjenje postojeće zasićenosti, uz istovremenu stimulaciju rasta obnovom postojeće industrije. Drugo, stimulacija rasta u drugim regionima i centrima ima pretenziju privlačenja angažovanja različitih ekonomskih aktivnosti iz drugih istovjetnih (zasićenih) regiona Evropske unije.

6. POGRANIČNA PODRUČJA

Nakon ukidanja barijera u trgovini i slobodnom kretanju ljudi i robe, pojedini regioni duž unutrašnjih granica Evropske unije suočavaju se sa ponovnom orijentacijom na svoje ekonomske performanse koje su ranije posjedovale u njihovim komparativnim prednostima. U većini regiona duž unutrašnjih granica zemalja Evropske unije još uvijek postoje prepreke odnosno neadekvatna infrastruktura preko granica, povezana sa istorijskim činiocima nacionalnih država. U ovom slučaju sa pravom se zahtijeva od regionalne politike da pomogne i prestrukturira neophodnu infrastrukturu i time na izvjestan način ohrabri granične

regione da iskoriste mogućnosti koje je ponudila integracija. Suprotno od unutrašnjih graničnih regiona, drugačiji problem nastaje kod spoljnih graničnih regiona zemalja članica Evropske unije. Ovo iz razloga što perifernim regionima ekonomska integracija može ubrzati ponovnu orijentaciju trgovine prema susjednim državama i usmjeriti istu na druge regione u okviru zajedničkog tržišta. U ovom slučaju nacionalna politika nastoji zaštititi ili na neki način ublažiti uticaj integracije na ekonomije ovih graničnih regiona.

Prema tome, regionalnim uticajem od strane zajedničke politike stvara se drugačiji regionalni problem koji se često manifestuje pogoršanjem regionalne neuravnoteženosti koja se može pojaviti u toku liberalizacije tržišta. Međutim, ako se ne preduzmu odgovarajuće mjere za postepeno regulisanje ekonomije, te liberalizaciju regionalnih tržišta za njihovu stvarnu integraciju u jedinstveno evropsko tržište, to realno može rezultirati ozbiljnim ekonomskim i socijalnim podjelama. Tako, naprimjer, liberalizacija bi u sektoru transporta, kombinovana sa ukidanjem nacionalnih subvencija ruralnom transportu, bila usmjerena ka favorizovanju gradskih i centralnih regiona. U tom slučaju bi politika trebala biti tako ustrojena da pokuša neutralizovati negativni regionalni uticaj kao i akciju koju smatra preduslovom za integraciju tržišta u Evropskoj uniji. Naime, cilj poboljšanja međunarodne konkurentnosti i razvoj evropske industrije, prate i posebni regionalni fondovi koji su stvoreni kao pomoć porastu sposobnosti manje razvijenih, pa i zaostalih ekonomija Evropske unije.

Iz ovoga proizlazi da problemi u Evropskoj uniji uzrokuju na izvjestan način prohodnu šemu ekonomske divergencije: centar-periferija i sjever-jug. U prilog ovoj argumentaciji su činjenice što su četiri najmanje razvijene članice Evropske unije kao i jedan broj od najmanje razvijenih regiona drugih zemalja članica Evropske unije smješteni u najudaljenijim dijelovima perifernih područja. To su naprimjer: Irska, Portugal, Grčka, te neki dijelovi Španije, Italije, Švedske i Finske.

Prema tome, umjesto zaključka, možemo reći da je prema našem slobodnom opredjeljenju suština regionalnih obilježja i specifičnosti jeste pomaganje manje razvijenim regionima. Pomoć je, po teoriji, u funkciji njihovog razvoja, čime bi trebalo da se uskladi ukupni razvoj Evropske unije. Regionalna politika u užem smislu odnosi se na smanjivanje regionalnih razlika i obnovu starih industrijskih oblasti. Nezavisno od toga kako su ciljevi regionalne politike formalno izraženi, regionalna politika je pokušala da objedini nekoliko ciljeva. Prvo, da obezbjedi pomoć siromašnijim regionima Evropske unije, uključujući rijetko naseljene i one koji su u većem populacionom i ekonomskom opadanju. Drugo, da koordinira već postojeće regionalne politike zemalja članica Evropske unije. Treće, da omogući da se regionalni problemi uzimaju u obzir pri definisanju drugih politika Evropske unije.

LITERATURA:

1. Bodiroža, M.: Evropska unija, Glas Srpski-Grafika, Banjaluka, 2008.
2. Bodiroža, M.: Međunarodna ekonomija, Internacionalni univerzitet Travnik, Travnik, 2012.
3. Bodiroža, M.: Međunarodne finansije, Internacionalni univerzitet Travnik, Travnik, 2012.
4. Börzel, T.A., Risse, T.: Europeanization: The domestic impact of European Union politics, u: Jørgensen, K.E., Pollack, M.A. & Rosamond, B., 2007.
5. Buha-Stevović J.: Ekonomska politika EEZ prema zemljama u razvoju, Sarajevo, 1983.
6. Buti, M., Sapir, A.: Economic Policy in EMU: Study by the European Commission Services, Clarendon Press, Oxford, 1998.
7. Chang, M.: Economic and monetary union, u: Nugent, 2004.
8. Cini, M. (Ed): European Union Politics, Oxford: Oxford UP, 2005.
9. Coifan, V.: Prekogranična saradnja i njena uloga u procesu evropske integracije, 2003.
10. Dabrowski, M., Rostowski, J. (Eds): The eastern enlargement of the Eurozone, Berlin: Springer, 2006.